

Смак свободи

Лариса Брюховецька

Людмила Натанчук і Валерій Семенюк у виставі «Камінний господар» за Лесею Українкою. Режисер Веслав Рудзкі

На сцені Волинського театру ляльок відновлено виставу «Камінний господар» за драмою Лесі Українки. Ця подія засвідчила не тільки повагу до творчості великої поетеси, а й непроминутий інтерес театру до її спадщини. «Камінного господаря» зіграно не з ляльками, а як виставу драматичного театру (на цій сцені час від часу такі вистави з'являються, тим більше, що сильний акторський склад дозволяє це робити). Поставлено «Камінного господаря» ще 2011 року, до ювілею Лесі Українки, за сприяння Генерального Консульства Польщі в Луцьку – то був українсько-польський проект. Однак ішла вона недовго, через те, що виконавиця ролі донни Анни невдовзі переїхала в інше місто. Але Данило Поштарук, багаторічний директор театру, знайшов вихід: запросив на цю роль Людмилу Натанчук з Волинського драматичного театру ім. Т. Шевченка. І в цьому сезоні виставу показують глядачам. Першими її побачили учасники декади «Лесина осінь», організованої Волинським театром ляльок, яка успішно пройшла в Луцьку в середині вересня.

Вистава – цілісна, сприймається на одному подиху. Прочитав твір Лесі Українки польський режисер Веслав Рудзкі – прочитав по-своєму. Для вільнолюбних українських режисерів католицькі догми є чимось незбагненним, отже, неіснуючим, а оцінити свободу, коли її нині так багато, що нерідко вони аж не витримують її ваги, їм важко: повною мірою свободу може оцінити той, хто її втрачає, і саме про це – «Камінний господар». А ще про те, чи варто

вважати дон Жуана втіленням свободи у закам'янілій країні, чи він був тільки втіленням безтурботності, життям без обов'язків? Не розуміючи історичного контексту, того тягаря, що нависав над суспільством середньовічної Іспанії, годі досягнути сенсу цього твору. Леся Українка звернулася до середньовічної Іспанії, аби посилити і увиразнити протистояння між духом свободи і мертвотністю догм. Веслав Рудзкі цю суть розуміє. У виставі – зображення Іспанії католицької, закутої в догми і непорушні звичаї: цей лейтмотив виразно звучить у драмі – і коли Гонзаго виховує свою дружину, і коли вже вона пояснює ситуацію легковажному дон Жуану: що тепер скажуть про них, коли їх побачили разом? Але донна Анна – жінка сильна, вона здатна протистояти тому кам'яному світові, стверджувати себе. І коли вже вона – жива, весела, безпосередня на початку твору, – підкоряється усталеним звичаям, то сподіватися на свободу не доводиться. Леся Українка блискуче показала, якою сильною є інерція, як долає вона найнепокірніших.

Та хоч як це парадоксально, незважаючи на суворі й складні проблеми, порушені у драмі, вистава вийшла приваблива, барвиста, повітряна й водночас сповнена напруги і драматизму. На сцені палають пристрасті відданої Долорес, звабника жінок дон Жуана, гордої й гострої на язик донни Анни.

У спектаклі протиставлено батьківщину Анни – вільну Севілью з її музикою і карнавалами, і величний, кам'яний Мадрид, де не припиняється боротьба за владу. Дон Гон-

Олексій Криворучко, Людмила Натанчук у виставі «Камінний господар». Режисер Веслав Рудзкі

заго де Мендоза, в домі якого триває постійний траур за родичами, дотримуваний якнайсуворіше, мріє про трон. Життя гордої Анни в домі чоловіка можна назвати ув'язненням. Та вона хотіла стати дружиною Командора: це почесно і відповідало її амбіціям. Між свободою і становищем у суспільстві вона обрала останнє.

Акторам є де проявитися, починаючи з вишуканого інтелектуального тексту і завершуючи продуманим сценічним середовищем. Командор Валерія Семенюка достатньо величний і кам'яний. Роль дон Жуана – одна з найскладніших у світовому репертуарі, адже цей персонаж є і гульвісою, і втіленням свободи, і віртуозним звабником водночас. Олексій Криворучко у відновленій виставі, порівняно з попереднім варіантом, значно переконливіший і природніший, легко рухається, пластичний, із блиском в очах. Малюнок його ролі – це відповідь на питання, як вільнолюбний дон Жуан умудрився перетворитися на камінного господаря. В азарті полювання за жінками, яких бачив здобиччю, він не зогледівся, як здобиччю став сам. І потім, у суспільстві, де все закам'яніло, місця свободі немає. Можливо, акторові ще бракує вальяжності, але це прийде з досвідом.

Юлія Тузова в ролі Долорес пластична, особливо у сцені на балу, де вона обрала маску тіні дон Жуана. І навпаки, в сцені прощання зі своїм нареченим, коли вона говорить, що відрікається від світського життя і йде в монастир, актриса передає страждання і внутрішню силу своєї героїні.

Долорес психологічно переконлива у відданості коханому, у своїй життєвій позиції «жертвність без нагороди». В образі донни Анни Людмила Натанчук розкриває еволюцію своєї героїні. В юній нежіночій мрії піднятися на холодні вершини, що символізує жадання влади над людьми, у нездатності співчувати своїй подрузі – нещасній Долорес, у поділянні непомірних амбіцій свого чоловіка здобути трон упізнається леді Макбет. Але в той же час проявляється в Анні внутрішня потреба суспільним престижем компенсувати відсутність кохання і щастя. Актриса коректно, на тонких нюансах передає діалектику почуттів Анни до дон Жуана, їхню зміну, коли вже перед фіналом цей «завойовник жінок» узагалі не входив в її життєві плани і навіть мрії, тож у психологічному поєдинку з ним після вбивства чоловіка, а особливо під час зустрічі біля могили Командора, вона повеліває, диктує дон Жуану його характер поведінки, внаслідок чого той і потрапляє в тенета кам'яного світу. Вистава є справжнім турніром амбіцій – і цим вона дуже актуальна. Як актуальною є проблема безмежної свободи, що обертається на догму аморальності. Дух середньовічної Іспанії – в чомусь безтурботної, а в чомусь надмірно владної – панує і в музиці Костянтина Яворського, в костюмах Ольги Баклан і сценографії Олександра Оверчука – українських митців, відомих більше в Польщі, де вони успішно реалізують себе в різних театрах.

Луцьк-Київ